

Валентина Фешенко
д.е.н., професор,
кафедра економічної теорії
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

**ИНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИШІВ УКРАЇНИ ЯК ДЖЕРЕЛО
ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ:
ПАРАДОКСИ СУЧАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ**

**INTELLECTUAL POTENTIAL OF HIGHER SCHOOL
OF UKRAINE AS A SOURCE OF ECONOMIC GROWTH
OF WESTERN EUROPEAN COUNTRIES: PARADOXES
OF MODERN MILITARY AGGRESSION**

***Abstract.** The work examines the problems of forced migration of Ukrainian students to the countries of Western Europe due to the military aggression launched by Russia against Ukraine. The opportunities provided to Ukrainians regarding further education, residence, access to various educational programs, employment and learning the language of the host country are considered. At the same time, debatable issues regarding Ukraine's significant losses of human capital and the possibilities of compensation for these losses by the EU countries are analyzed.*

Формування та розвиток ринкової моделі економіки України зумовлюється значним зростанням впливу освіти, науки та нових технологій на соціально-економічні процеси, які відбуваються впродовж останніх десятиліть. Побудова такої моделі багато в чому залежить від ефективності державної політики структурної перебудови економіки, реформування сфер освіти, науки та інноваційної діяльності на основі наявних національних ресурсів, науково-технічних можливостей і людського капіталу країни.

Стрімкий розвиток останнього, формування інтелектуального потенціалу значною мірою забезпечують вищі навчальні заклади України — освітньо-наукові заклади, які діють відповідно до законодавства про освіту, організуючи навчальний процес і здійснюючи професійну підготовку здобувачів освіти відповідно до їх інтересів та здібностей, а також задовольняючи потреби суспільства у кваліфікованих кадрах.

Освітній простір Європи і, відповідно, України кардинальним чином змінився з початком повномасштабної російсько-української війни. Вимушена міграція українців в країни Західної Європи набула великих масштабів. Так, упродовж березня–червня 2022 р.,

за оцінками експертів, вона коливалася в межах від 5 до 8 млн осіб. Згідно з аналізом Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, станом на початок червня у європейських країнах перебувало близько 4,8 млн біженців з України [1]. Причому значну частину їх становила студентська молодь.

І це не була академічна мобільність, яка зазвичай супроводжує процес навчання у вищих закладах освіти. Студенти, продовжуючи дистанційно навчатися в українських університетах, намагалися пристосуватися до життя у нових реаліях, породжених російською військовою агресією.

Європейські держави, допомагаючи Україні в складний час і виходячи з власних фінансових, економічних, освітніх можливостей, надавали і продовжують надавати українцям право широкої участі у грантових і стипендіальних програмах, навчальних курсах та вебінарах; створено можливості безкоштовного користування різними бібліотечними фондами, вивчення мови країни перебування (Польща, Німеччина, Франція, Італія та ін.), пропонується подальше навчання студентів-бакалаврів на магістерських програмах, ініціюється організація літніх шкіл і хабів для освоєння нових професій тощо.

Разом з тим, ця допомога, за яку українці щиро вдячні, має для України як держави зворотний бік — менш позитивний, з суперечливими наслідками у недалекому майбутньому. Йдеться про те, що з України, по-перше, виїхала найбільш активна, освічена та креативна частина населення, більша половина якої збирається повертатися на Батьківщину лише після завершення активних бойових дій, а це, як відомо, не місяць і не два. Тобто, найближчим часом ці молоді люди не будуть задіяні в національній економіці. Натомість, західноєвропейські країни отримали молодь, яка сприймає європейські культурні цінності, мотивована до навчання, конкурентоспроможна і має амбітні цілі щодо своєї майбутньої роботи.

По-друге, опанування мови країни перебування відкриває для українців можливості щодо подальшого навчання з майбутнім працевлаштуванням у даній країні, кар'єрним зростанням, створенням власного бізнесу тощо. А у випадку одруження молодих людей, народження дітей перспективи повернення в Україну стають ще сумнівнішими.

По-третє, перебуваючи за кордоном, студенти, як майбутні фахівці, на підготовку яких наша держава витратила неабиякі кошти, не так близько сприймають проблеми, надзвичайно актуальні для України: відбудова економіки, реформування галузевої

структури, відновлення зруйнованих міст, інфраструктури, житлового фонду тощо, оскільки більшою мірою переймаються проблемами власного облаштування в чужій країні, вивчення мови та пошуку роботи.

Таким чином, вимушена міграція української молоді, студентів і аспірантів на додаток до вже витрачених коштів держави на їх підготовку як майбутніх фахівців зумовлює в майбутньому додаткові втрати України від їх неповернення на Батьківщину, від неможливості використання їхнього інтелектуального потенціалу в національній економіці. Ці втрати, на наш погляд, могли б певною мірою компенсувати європейські країни, в яких українських біженців було найбільше і які суттєво змінили конфігурацію ринку праці країн перебування за рахунок наповнення його молодими креативними фахівцями, мотивованими до змін, фахового зростання та ефективної діяльності, спрямованої на економічне зростання країни.

Список використаних джерел

1. [https:// ua.news/ ua](https://ua.news/ua) (дата звернення 13/07/2022).